

Otázka: Řecká přírodní filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): fritolek

- Většina rozvoje a dění se stěhuje do Athén.
- Polovina 5. Století BC- období Periklovy vlády- zlaté období- dochází k největšímu rozmachu
- S rozvojem demokracie souvisí i touha obyvatel o vzdělávání- v oblasti politologie, práva, řečnictví (rétorika)
- V Athénách se filozofie obrací k člověku

Sofisté- učitelé, kteří předávali určité umění, schopnosti, znalosti, které po nich lidé vyžadovali za peníze

- Odmítali mýty, jakékoliv filozofické teorie- sofistická skepse
- Nikdy nevznikla žádná jejich škola, ale vystupovali jako jednotlivci
- Svůj skepticismus zavedli i do morálky- morální relativismus- každý má svou morální mez, vyhrává dominantnější

Protágoras z Abdéry (480-410 BC)

- Subjektivní pravda- „Člověk je měrou všech věcí, že jsou, nejsoucích, že nejsou.“
- Existuje pouze subjektivní pravda, neexistuje pravda objektivní- nemůžeme mluvit o absolutní pravdě, ale pouze o pravdě relativní; záleží na tom, kdo něco řekl a za jakých podmínek to řekl, jedna a tatáž věta může být jednou pravdivá a podruhé nikoli
- Náboženství: „O bozích nemohu vědět...neboť mnoho věcí to brání vědět: i nezjevnost bohů i krátký život člověka.“ > Byl obžalován z bezbožnosti a vypovězen z Athén.

Gorgiás z Leontýn

- Napsal knihu *O nejsoucnu neboli o přírodě*
- Jeho filozofie se zakládá na 3 tvrzeních:
  - 1) Nic neexistuje
  - 2) I kdyby něco existovalo, bylo by to nepoznatelné
  - 3) I kdyby něco bylo poznatelné, bylo by to nevysvětlitelné

Sofisté byli důležití, neboť obrátili pozornost k člověku a jeho poznání, možnosti poznání a poukázali na chyby předešlé filozofie.

Sókratés (470- 399 BC)

- Nezanechal po sobě žádnou knihu

- Narodil se v Athénách, kde žil i zemřel, chodil po ulicích a rozjímal, zkoumal lidi
- Jeho manželka Xantipa- měl doma peklo, a proto utíkal z domu- „Kdo se vypořádá se Xantipou, lehce se srovná s ostatními lidmi.“
- byl vyučený kameníkem, ale nepracoval- musel totiž filozofovat po ulicích
- věnoval se gymnastice, vynikal v tanci
- nechtěl poučovat, ale kladl otázky druhým lidem- budil dojem, že vůbec nic neví tím, že neustále podává otázky (Sokratovská ironie), lidé jsou postupně nuceni změnit svoje původní tvrzení
- považuje se za „porodní bábu“ filozofie- umožňuje myšlence vyjít na světlo světa
- sokratovská ironie- k filozofickým otázkám člověk dojde jenom tehdy, když použije svůj rozum
- byl obžalován z bezbožnosti a nemravného ovlivňování mládeže
- sám se obhajoval- svoji obhajobou spíše provokoval> byl odsouzen k smrti (odmítl možnost odejít do vyhnanství)> vypil číši bolehlavu
- Cicero o něm řekl, že snesl filozofii z nebe na zem mezi lidi.
- Filozof si je na rozdíl od sofistů vědom, jak málo toho ví a snaží se proto neustále nalézat pravdu.
- výroky: „Moudrý je jedině Bůh.“ ; „Vím, že nic nevím.“
- ROZUM- snaha nalézt spolehlivý základ našeho poznání- jediná možnost je použití rozumu- racionalista
- DOBRO A SVĚDOMÍ- „Kdo ví co je správné, také správně činí.“- člověk nemůže být šťastný pokud nejedná v souladu se svým přesvědčením (svědomím), v případě, že člověk ví, jak se stát šťastným, se o to i pokusí; když jednáme špatně je to proto, že o správnějším chování nevíme> je strašně důležité rozšiřovat své znalosti, abychom věděli, co je správné a mohli být šťastní.

Platon (narodil se 428 nebo 7 BC v Athénské aristokratické rodině)

- V mládí byl velmi nadějným básníkem, ale potom poznal Sokrata, který ho dotáhl k filozofii
- Jeho původ se odrážel i v tom, že svou filozofii směřoval spíše k vyšším vrstvám obyvatelstva
- Několikrát se pokoušel uchytit v Syrakusách- poprvé na dvoře krále Dionýsa I. Syrakuského- ten si nevážil Platónovi přítomnosti a prodal ho do otroctví, kamarád ho pak vykoupil. Druhý ani třetí pokus mu nevyšel > vrátil se do Athén.
- Založil filozofickou školu v Athénách (Akademii), mezi jeho učenci byl i Aristoteles, v této Akademii působil Platón 40 let, vyučovala se zde matematika, filozofie, gymnastika, přírodověda- výuka probíhala formou dialogu.
- Platón píše všechna svá díla formou dialogu
- Ženy- tvrdí, že v oblasti cnosti stojí hodně daleko za muži, jsou daleko lstivější a vychytralejší

- povrchní bytosti, které se velmi snadno rozzlobí a mají sklon k hádkám, jsou velice váhavé a pověřčivé

- řekl, že být ženou je prokletím, ženou se stane v příštím životě muž, který žije zbaběle a špatně

-ženy jsou majetkem mužů, jsou zde jenom pro to, aby zplodili potomka

- Dílo
  - Ústava, Zákony, Obrana Sókratova, Faidón, Faidros, Protágoras, Gorgiás, Menón, Symposion
- Hlavní postavou dialogů bývá Sokrates, někdy do jeho úst vkládá své vlastní myšlenky

- Napsal 20 dialogů + nějaké dopisy
- Filozofie
  - Snažil se hledat co je věčné a neměnné, vrací se ke starým filozofům (k pralátkám)
  - Filozofové by neměli zkoumat to, co se mění, ale to co je stálé (věčné, neměnné) - věčnou pravdu, krásu a dobro
  - Svět idejí- tvrdí, že žádná věčná věc v našem vnímatelném světě neexistuje- všechny věci plynou a podléhají rozkladu vše, co tady je, je vytvořeno podle nějaké formy (nazývá je ideemi)

Aristoteles (384-322 BC)

- Narodil se ve Stageíře na poloostrově Chalkidiki
- Jeho otec Nikomachos byl osobním lékařem Makedonského krále
- V 17 letech přichází do Athén a začíná navštěvovat Platonovu akademii
- I když nesouhlasil s Platonem, vydržel v Athénách 20 let, poté odchází z Athén a stává se vychovatelem Alexandra Velikého
- Po nějaké době se do Athén vrátil a založil vlastní filozofickou školu Lykeion- mluví se o ní jako o peripatetické škole, žáci jsou potom peripatetikové (sloupořadí)
- Po smrti Alexandra byl Aristoteles obviněn z bezbožnosti (protimakedonské nálady) > Aristoteles řekl, že nenechá Athény dvakrát zhřešit proti filozofii a proto odchází
- Dílo:
  - Napsal více než 400 děl, dochovalo se pouze 80
  - Spisy: Organon, Fyzika, O vzniku a zániku, O duši, Etika Nikomachova

- Je považován i za velkého biologa- studoval veškeré změny, které se v přírodě dějí, snažil se je popsat
- Pro Aristotela je důležitý rozum, ale i smysly (rozdíl od Platona)
- Rozdíl je i ve stylu psaní- Platon psal dialogy a básnický styl X Aristoteles měl suchá vědecká díla podobná nějakému slovníku
- Vytvořil odborný jazyk, který používají vědci dodnes v nejrůznějších disciplínách
- Zasloužil se i o založení a uspořádání nejrůznějších vědních oborů (systematicky je roztrídil)
- Filozofie
  - Žádné vrozené ideje- Platon podle něj neměl pravdu, shodovali se ve formě koně, která je věčná a neměnná, rozcházel se v tom, že pro Aristotela je forma koně pouhý pojem, který vymysleli lidé, tím pádem je forma koně to, co dělá koně koněm. Formy jsou tedy pro Aristotela typické vlastnosti pro dané věci
  - Látka a tvar- látka (hylé)- materiál z čeho jsou všechny věci vytvořeny- možnost něčím být; tvar (morfé)- souhrn zvláštních vlastností věcí, uskutečnění možnosti

Jakmile věc umře, vytratí se forma a zbyde už jenom látka

- Účelová příčina- připisoval je i neživým věcem v přírodě

1. Látková- např. proč prší
2. Hybná- např. gravitace
3. Účelová- za jakým účelem prší

Telos- účel- vnitřní příčina věci, všechny věci na světě mají svůj účel

Entelechie- uskutečnění cíle

Teleologie- cíl předchází uskutečnění

- Logika
  - Zakladatel logiky
  - Neřeší nějaké konkrétní reálné věci, ale vyvozuje je z nějakých pojmů
  - Formuloval několik přesných pravidel logiky
  - 2 premisy- předpoklady

1. Všechny živé bytosti jsou smrtelné

2. Sokrates je člověk > Sokrates je smrtelný

- Příroda- v rámci systematizování rozlišuje přírodu na živé a neživé věci

1. Neživé věci- z neživé věci se nemůže stát věc živá

2. Živé věci- mají schopnost přijímat potravu, růst a rozmnožovat se

- Rostliny, zvířata, lidi
- Živé bytosti- pouze zvířata a lidi, mají navíc schopnost vnímat okolní svět
- Lidé- mají schopnost myslet

- Bůh
  - Čistá forma bez látky

- Základní změny v přírodě se dějí na základě nebeských těles, ale kdo je rozpohyboval?- Bůh- nehybný hybatel, příčina počátečního pohybu
- Duše- podle Aristotela mají duši lidé, zvířata i rostliny
  - Rostliny- pouze duše vyživovací
  - Zvířata- duše vyživovací+ vnímaví
  - Lidé- vyživovací (zákl. potřeby)+ vnímaví (získáváme materiál)+ rozumová
- Člověk
  - Zoon Politikon, neboli tvor společenský
  - Člověk potřebuje druhé k životu
  - Nižší životní potřeby poskytuje člověku rodina, vyšší potřeby poskytuje stát
- Uvádí tři základní typy států
  1. Monarchie- nebezpečí monarchie je v tom, že by se mohla zvrtnout v tyranii
  2. Aristokracie- také by se mohla změnit v tyranii
  3. Politea- demokracie- může se zvrtnout ve vládu lúzy. Aristoteles ji bere jako nejlepší model řízení státu.
    - Otok je otrokem proto, že navíc nestačí. Je dobré je udržovat nadějí na vykoupení, aby lépe pracovali.
- Ženy
  - Žena je neúplný muž
  - V procesu rozmnožování je žena pasivní a pouze přijímací, muž je naopak

aktivní a dávající

- Dítě dědí vlastnosti po svém otci